

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд на тема:

”ТЕЛЕВИЗИОННАТА РАЗСЛЕДВАЩА ЖУРНАЛИСТИКА. СЪЩНОСТ. ТЕМАТИЧЕН И МЕТОДИЧЕСКИ АНАЛИЗ”

на Силвия Младенова Стоядинова, докторант в катедра „Радио и телевизия” на Факултета по журналистика и масова комуникация в СУ”Св.Климент Охридски” за присъждане на образователна и научна степен „доктор” , професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика-Телевизионна журналистика).

Научен ръководител: доц. д-р Лиляна Андреева

Автор на рецензията : проф. д-р Маргарита Йорданова Пешева , ВТУ "Св.св.Кирил и Методий" . Съгласно Заповед на СУ"Св.Кл.Охридски" №РД389727 от 14.12.2015г.

1.АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Избраната тема за докторска дисертация е много актуална по няколко основни причини. Телевизионната разследваща журналистика е особено труден жанр, който изисква време, професионален капацитет и голям финансов ресурс. Журналистическите разследвания създават професионална репутация на медията и на техните автори. Резултатите на разследващата журналистика най-често са в обществена полза , защото поставят в дневния ред на обществото редица остри и наболели проблеми, които чакат своето решение.

Актуалността на докторската дисертация се основава и на удачния избор на обекта на научното изследване- да се разгледат и анализират три утвърдени предавания на разследващата журналистика в трите национални ефирни ТВ програми- БНТ, bTV и Нова телевизия, които имат публичен авторитет и рейтинг. Това са : " Открито", "Хрътките" и "Разследване". Дисертационният труд е актуален и заради избрания период за наблюдение

от три години и половина- между 2012г. и 2015г., който не отправя медийния анализ в дебрите на българската ТВ история, а обхваща нейното злободневие от най-ново време. Разгледаните предавания имат професионален авторитет и рейтинг, някои техни издания получават голям медиен и обществен отзвук. Те са авторски предавания, които се правят от известни разследващи журналисти, някои от които са носители на различни професионални награди.

Правилен е избраният методологически подход, на който се основава докторската дисертация. Докторантката Силвия Стоядинова структурира дисертационния си труд в теоретичен и практико-приложен план. Освен теоретичните разработки, тя предлага на читателя и някои приложения-собствени интервюта с известни разследващи журналисти като Валя Ахчиева, Миролюба Бенатова, Марин Николов, Валя Войкова, Атанас Чобанов, както и с отделни участници в протестите срещу кабинета на Пламен Орешарски. Тези интервюта съдържат ценни документални свидетелства за смисъла, ползите и мотивите, които движат напред българското общество, и в частност- ТВ разследваща журналистика.

Дисертационният труд е първото цялостно научно изследване на появата, разгръщането и постиженията на телевизионната разследваща журналистика у нас. Това засилва неговия оригинален характер и повишава научната му стойност. Съчетаването на теоретичния анализ и представените практически приложения придават на дисертационния труд голяма актуалност и доказателствена стойност.

2. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДЕСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Дисертационният труд се състои от **Увод, три глави, заключение, изводи и препоръки, използвана литература и библиография в размер на 330 стр.** Авторефератът точно пресъздава съдържанието на докторската дисертация, в него има всички необходими реквизити за една докторска дисертация- посочена е **целта** на научното изследване, а именно посоката на развитие на разследващата журналистика в националните ТВ програми и тяхната преобладаваща тематика(Автореферат, с.1). Изведена е **изследователската теза** на дисертацията, а именно, че ТВ разследваща

журналистика у нас се занимава със сериозни обществено значими теми, които поради различни причини остават извън обсега на официалните институции, които отговарят за тях (Автореферат, с.1). Посочени са **обекта** и **предмета** на научното изследване, избраният **период** и **методология** на изследването, основана на контент- анализ чрез анкетна карта с 8 индикатора (Автореферат, с.2).

Първа глава разглежда развитието на медийната среда в България по време на преговорния процес за нейното приемане в ЕС. Тя анализира позициите на българските медии в европейските класации и оценки, които са ясен индикатор за състоянието на тяхната свобода и независимост. Редица журналистически разследвания поставиха някои важни обществени проблеми и помогнаха за тяхното решаване- предимно в духа на европейските ценности, към които България започна да се приобщава след 2007г. **Втора глава** прави исторически преглед на някои известни разследвания в световен мащаб - в печатните и електронните медии. В дисертацията се посочват като върхови постижения, разследванията на американските медии на аферата Уотъргейт и извъшеното клане на цивилни жители във витнамското село Ми Лай, извършено от американската армия. Докторантката Силвия Стоядинова критически разглежда и нестандартните методи, които се използват в журналистическите разследвания у нас и по света като: работа под прикритие, социални експерименти, скрита камера и др. Главните проблеми, които са във фокуса на ТВ разследваща журналистика у нас са: корупцията в различните сфери, престъпността, образованието, здравеопазването и др. **Трета глава** с помощта на тематичен и методичен анализ анализира три конкретни ТВ предавания: "Открито", "Хрътките" и "Разследване", които се правят от БНТ, bTV и Нова телевизия. Докторантката правомерно извежда основните теми, по които се правят журналистически разследвания в наблюдавания период: нередности в здравеопазването; екологията и околната среда, злоупотреби с европейски субсидии, нередности в образователната система, видове измамни схеми, проблеми в съдебната система и др. (Автореферат, с.10-11).

Библиографията в дисертацията включва **181 заглавия**, част от които са на латиница. Като цяло, структурата и съдържанието на дисертационния труд напълно отговарят на необходимите изисквания, които се предявяват към една докторска дисертация. Дисертационният труд почива върху много добре дефинирана и аргументирана методика, много добре представени и защитени изследователска теза, основни цели, изводи, научни приноси и приносни моменти. Той се отличава с ясен език и стил, отделни научни тези се поднасят полемично, с необходимата критична дистанция.

3. НАУЧНИ ТЕЗИ И ПРИНОСИ

Дисертацията съдържа следните основни научни приноси:

3.1. Това е първото цялостно научно изследване, в което чрез специална методология се изследва ТВ разследваща журналистика у нас в последните няколко години. Оригиналният характер на дисертационния труд повишава научната му стойност, прави го ценен в контекста на съвременната медийна среда и на българската телевизионна история. Дисертационният труд дава на читателя панорамен поглед върху тематичното разнообразие на отделните разследващи предавания, който е много полезен като критичен коректив за тяхното бъдещо развитие.

3.2. Дисертационният труд анализира жанровите специфики и телевизионните средства, с помощта на които се реализират ТВ журналистически разследвания- звуковата среда и словото; монтажът и невербалната комуникация, документалните свидетелства на очевидци и главни герои. Всички те позволяват телевизионно да се разработи определена тема, да се посочи главният проблем; основните герои; пътищата и средствата за неговото решаване. Докторантката Силвия Стоядинова представя почерка на всеки разследващ ТВ журналист, неговите маниери на работа, ориентацията му към определени теми, в които той се чувства най-добър. Направеният сравнителен анализ на професионалните подходи на няколко много известни ТВ разследващи журналисти, е научен принос за развитието на българското медиазнание в областта на разследващата журналистика.

3.3. Особено важна е емпиричната част на дисертацията. В нея са представени поредица от интервюта- на първо място с някои известни разследващи журналисти, автори на разглежданите ТВ предавания. Както и с редица участници в януарските протести срещу правителството на Пламен Орешарски. Тези интервюта са ценни документални свидетелства както за самооценката на разследващите журналисти за своята работа (а тя действително е авторска), така и за оценката на публиката за техните предавания и публичния резултат и ефект от нея. Тази емпирична част от дисертацията ѝ придава допълнителна доказателствена стойност.

3.4. Въз основа на направения анализ , докторантката Силвия Стоядинова очертава и своите виждания и прогнози за бъдещото развитие на ТВ разследваща журналистика у нас. Според нея се увеличават журналистическите разследвания, те най-често се ориентират към болезнени теми на обществото- здравеопазването и образованието, екологията и корупцията. Качествената разследваща журналистика се нуждае от добре работеща съдебна система, все още част от журналистическите разследвания се потушават, те невинаги довеждат до бърз и справедлив резултат.

Основните недостатъци на журналистическите разследвания са, че те много често страдат от дребнотемие, не засягат високите етажи на властта. Всеки разследващ журналист има своите предимства и недостатъци, но важното е журналистическите разследвания да срещат обществена и институционална подкрепа, както и да се преодолее монополизирването на медийния пазар. Особено важно е взаимодействието между гражданската и разследващата журналистика с помощта на новите социални медии и дигитални технологии.

3.5. Специално искам да отбележа част от препоръките, формулирани от докторантката, а именно: подпомагане на журналистическите разследвания от правителството и от сектора за сигурност; отпускане на повече средства от медиите за журналистически разследвания; преподаване на "разследваща журналистика" в повече висши училища у нас; организиране на семинари и дискусии за разследваща журналистика с разследващи журналисти и представители на съдебната власт. Тези

препоръки са ценни, най-вече поради горещата актуалност на журналистическите разследвания, и техния неизменно висок обществен авторитет.

4. ОСНОВНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ.

Представената дисертация е първо по рода си научно изследване, което разглежда и анализира модела на телевизионната разследваща журналистика у нас в последните няколко години- като тематика, жанрови особености, авторови почерци, журналистически постижения.

Моята основна препоръка към Силвия Стоядинова се отнася главно до бъдещите ѝ усилия за научно осветляване на този особено важен проблем. Ще бъде добре, ако Силвия Стоядинова продължи това научно изследване в посока на гражданската журналистика онлайн, на журналистическите разследвания, които се осъществяват в мрежата. Което в отделни случаи има висок обществен ефект и резултат. Един сравнителен анализ между традиционната и разследващата журналистика онлайн ще бъде много интересен и полезен в контекста на кросмедийното производство и бързото развитие на аудиовизуалните медийни услуги по всяко време, на всяко място и на различни крайни устройства.

Темата за разследващата журналистика все повече се доближава до новата проблематика за гражданските мобилизации в мрежата, които често са протестни движения, породени от необходимостта да се реши точно определен проблем, свързан с преодоляване на поредното безобразие и нехайство от страна на държавата. Ролята и значението на дигиталните медии при отразяването на кризи постоянно расте, а конкуренцията между традиционните медии, от една страна - и гражданската онлайн журналистика, от друга, става все по-силна. Комуникационните практики вече са твърде широки, дори необятни, а медийните посредници онлайн- все по-силни и социално значими. Националните телевизионни програми (у нас и по света) все повече се съобразяват с постъпващата отвсякъде в мрежата онлайн информация.

В този смисъл телевизионната разследваща журналистика вече се изправя пред особено важния проблем за мястото и ролята на мрежата в

съвременните журналистически разследвания, за участието на гражданите и организираните от тях протестни движения и мобилизации, за нарастващата намеса на социалните мрежи в журналистическите разследвания.

Като имам предвид научната значимост и ценност на представения дисертационен труд, убедено препоръчвам той да бъде издаден, за да намери научната си приложимост за една много по-широка читателска аудитория.

Имам следните въпроси към докторантката Силвия Стоядинова.

1. Коя от трите национални телевизионни програми БНТ, bTV и Нова телевизия в наблюдавания период показва най-добри професионални резултати, в контекста на журналистическите разследвания по особено важни обществени въпроси?

2. Какво е бъдеще то на "Открито" на БНТ, което има зад гърба си 22 години професионален живот, изпълнени с безспорни постижения и неизбежни грешки? Дълголетието на едно ТВ предаване за журналистически разследвания доколко е тест и гаранция за неговото качество?

3. Има ли в националните програми БНТ, bTV и Нова телевизия доказани случаи на журналистически разследвания, правени "по поръчка", които не отговарят на установените професионални стандарти?

5. ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Като имам предвид, че това е първото цялостно научно изследване на ТВ разследваща журналистика у нас, което има актуален и оригинален характер, задълбочените познания на докторантката Силвия Младенова Стоядинова в областта на разследващата журналистика, обстойното и аналитично представяне на най-добрите ТВ предавания и водещи от българската ТВ практика, **напълно убедено препоръчвам** на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен "доктор" на Силвия Младенова Стоядинова, докторант в катедра "Радио и телевизия" на СУ "Св.Климент Охридски", професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика-Телевизионна журналистика).

София, 8 февруари 2016г. РЕЦЕНЗЕНТ : проф.д-р Маргарита Пешева
ВТУ"Св.св.Кирил и Методий"